

Володимир Фурашев,

кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник

Щодо концептуальних засад функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО під егідою Спільної робочої групи з питань воєнної реформи

Мережа партнерства Україна – НАТО під егідою Спільної робочої групи з питань воєнної реформи (СРГ ВР) була започаткована у червні 2006 р. на Краківському (Польща) засіданні СРГ ВР за участю неурядових організацій України та країн – членів НАТО. Документальне оформлення цього міжнародного громадського об'єднання відбулося на засіданні СРГ ВР в місті Сінтра (Португалія) у жовтні 2006 року [див.: www.uanato.info/1-merezhapartnerstva.asp]. Передбачалося, що Мережа партнерства Україна – НАТО (далі – Мережа партнерства) не тільки сприятиме зміцненню демократичної тенденції розвитку нашої країни, а й суттєво впливатиме на досягнення національного консенсусу щодо стратегічного напрямку реалізації оборонної та безпекової політики, формування дієвого діалогу влади з суспільством, наближення його до стандартів євроатлантичної спільноти. Утворення Мережі було цілком логічною реакцією на потребу зміцнення громадянського контролю над реформуванням сектору безпеки України.

Ініціатори створення Мережі партнерства під егідою СРГ ВР сподівалися на перетворення її на вагомий складову поетапного та системного демократичного цивільного контролю над реформуванням і діяльністю сектору безпеки з урахуванням досвіду країн – членів НАТО.

12 березня 2007 року під час роботи 4-ої Асамблеї Всеукраїнського громадського об'єднання «Громадська Ліга Україна – НАТО» була розглянута й затверджена «Концепція створення та функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства», яка містить ряд положень, що викладені нижче.

Загальні положення Концепції створення та функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО

Концепція створення та функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства під егідою Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи була розроблена на реалізацію положень Листа про наміри стосовно підтримки Мережі партнерства, підписаного під час Консультацій Україна – НАТО на рівні міністрів оборони 5 жовтня 2006 р. в м. Сінтра (Португалія) представниками 13 країн – членів Альянсу: Болгарії, Чехії, Естонії, Угорщини, Литви, Нідерландів, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Іспанії, Великої Британії та Сполучених Штатів Америки і схвалена 12 березня 2007 року під час роботи 4-ої Асамблеї Всеукраїнського громадського об'єднання «Громадська Ліга Україна – НАТО».

Мета створення та функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО

Головною метою створення та функціонування Мережі партнерства є:

- формування свідомої громадянської позиції щодо державної політики євроатлантичної інтеграції України, включаючи набуття в майбутньому повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору;
- підвищення рівня поінформованості українських громадян, зокрема в безпековому й оборонному секторі, стосовно сучасної моделі системи колективної безпеки та ролі України у її зміцненні;
- запровадження демократичного цивільного контролю над реформуванням сектору безпеки і оборони України.

Мережа партнерства – відкрита міжнародна недержавна комунікативна система між неурядовими громадянськими організаціями України та країн – членів НАТО для встановлення контактів, обміну досвідом, поширення інформації і вивчення суспільної думки у сфері безпеки та оборони.

Принципи функціонування Мережі партнерства

Питання підвищення обізнаності громадянського суспільства України щодо її євроатлантичного курсу є прерогативою української сторони.

Діяльність Мережі партнерства здійснюється за наступними принципами:

- забезпечення конституційного права громадян України на отримання інформації, доступ до якої не заборонено чинним законодавством;
- оперативність, об'єктивність та неупередженість підготовки і подання інформації;
- відкритість Мережі партнерства до приєднання нових учасників на будь-якому етапі її функціонування;
- прозорість діяльності учасників Мережі партнерства;
- визнання особливої ролі представників Збройних Сил України, інших структур сектору безпеки, оборонно-промислового комплексу та колишніх військовослужбовців у процесах інформування суспільства;
- постійний діалог із громадянами.

Важливою вбачається участь неурядових громадських організацій країн – членів НАТО у формуванні та функціонуванні Мережі партнерства. НУО розглядаються як носії досвіду організації і здійснення визначених інформаційних заходів, а також як представники української спільноти в інших країнах. Зокрема доцільним

вважається співробітництво з українцями – громадянами Європейського Союзу (*EUKRAINE*), які ініціюють певні громадські ініціативи.

Завдання Мережі партнерства

Головним завданням Мережі партнерства Україна – НАТО визначалося забезпечення громадської обізнаності щодо співробітництва нашої країни з Альянсом, зокрема у сфері безпеки і оборони, в умовах стрімкої глобалізації світу. Реалізацію цього завдання передбачалося здійснювати шляхом:

- поширення об'єктивної та неупередженої інформації про сучасну загальноєвропейську систему колективної безпеки, роль і місце в ній НАТО та співпрацю з Альянсом країн-партнерів, насамперед Російської Федерації;
- висвітлення переваг і можливих викликів участі України в системі колективної безпеки;
- встановлення відносин партнерства та взаєморозуміння між державними безпековими інституціями і громадянським суспільством, зокрема через залучення до практичної співпраці Громадських колегій (рад), створених при міністерствах та відомствах сектору безпеки і оборони України, Рад офіцерів у військових частинах Збройних Сил України;
- удосконалення нормативно-правової бази у сфері поліпшення взаємодії органів державної влади та інституцій громадянського суспільства, зокрема шляхом налагодження співпраці з профільними парламентськими комітетами;
- створення системи моніторингу та аналізу громадської думки.

Пріоритетним також є спрямування загальнонаціональної громадської дискусії щодо вступу України до Північноатлантичного альянсу в контексті зміцнення національної безпеки України.

Основні напрями діяльності Мережі партнерства

Діяльність Мережі партнерства Україна – НАТО спрямована на ініціювання і проведення інформаційної та просвітницької роботи серед різних вікових і соціальних груп громадянського суспільства в усіх регіонах України саме з питань євроатлантичної інтеграції нашої держави як запоруки зміцнення її національної безпеки та збереження державного суверенітету. Ця діяльність базується на проведенні наукової, аналітичної роботи, постійному моніторингу громадської думки.

Мережа партнерства охоплює всю територію України через регіональні неурядові громадські організації, регіональні осередки політичних партій та зацікавлених осіб.

До форм діяльності Мережі належать організація і проведення:

- конференцій, семінарів, «круглих столів», візитів експертів країн – членів НАТО зі специфічних аспектів залучення громадянського суспільства до формування та імплементації державної політики у сфері національної безпеки і оборони;
- широких громадських заходів на кшталт Днів євроатлантичного партнерства, Академій та Тижнів НАТО у військових частинах, вищих навчальних закладах структур сектору безпеки України;
- регулярних брифінгів для мас-медіа із фаховим гли-

бинним аналізом ключових проблем і викликів у безпековій сфері;

- спільних проєктів із медіа (Інтернет, телебачення, друковані видання, радіо).

Окрім того, у рамках діяльності Мережі партнерства передбачається надання підтримки з боку неурядових організацій країн – членів НАТО інформаційним проєктам в Україні щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства у секторі безпеки.

Засади формування складу Мережі партнерства

До складу Мережі партнерства можуть входити неурядові громадські організації, які підтримують євроатлантичний/європейський курс України, сприяють її демократичному розвитку та досягненню національного консенсусу в імплементації політики безпеки і оборони.

Офіційним Контактним пунктом Мережі з боку державних інституцій України під егідою Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи визначено Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України (НЦ ЄАІУ).

Провідною неурядовою організацією, яка має відігравати активну роль у заснуванні Мережі та поширенні її діяльності серед представників різних соціальних груп громадянського суспільства, визначено Громадську Лігу України – НАТО.

Приєднання неурядових громадських організацій країн – членів НАТО до Мережі партнерства та налагодження співробітництва з НЦ ЄАІУ і Громадською Лігою Україна – НАТО відбувається за сприяння Центру інформації та документації НАТО в Україні (ЦІД НАТО), а також відповідних посольств країн – членів Альянсу в Україні.

Громадська Ліга Україна – НАТО разом із Контактним пунктом Мережі партнерства під егідою СРГ ВР забезпечує організаційне та методологічне наповнення, планування і гнучкість виконання запланованих проєктів, моніторинг їх запровадження й оперативне коригування окремих заходів або діяльності Мережі у цілому.

Неурядові громадські організації України, що є учасниками Мережі партнерства, забезпечують у повному обсязі виконання заходів Програми її діяльності.

Неурядові громадські організації країн – членів НАТО, що є партнерами та учасниками Мережі партнерства, надають консультативно-методичну, інформаційну, матеріально-технічну й фінансову підтримку проведенню конкретних заходів, передбачених Програмою діяльності Мережі партнерства.

Мережа тісно співпрацює з ЦІД НАТО, використовуючи увесь доробок програм інформування з оборонних питань та цивільного контролю над сектором безпеки.

Офіс зв'язку НАТО в Україні надає інформаційно-аналітичне сприяння практичним аспектам реформування оборонного та безпекового сектору України на прикладі країн – членів Альянсу.

Механізми імплементації

Для координації поточної діяльності Мережі партнерства утворена Наглядова Рада, до складу якої входять представники Громадської Ліги Україна – НАТО, інших неурядових організацій, у тому числі з країн – членів НАТО, СРГ ВР, НЦ ЄАІУ, ЦІД НАТО в Україні.

Програма діяльності Мережі партнерства на поточний рік обговорюється та затверджується під час чергових засідань Асамблеї Громадської Ліги Україна – НАТО.

З метою оцінки прогресу в підвищенні обізнаності громадянського суспільства у сфері безпеки і оборони здійснюється щорічний огляд функціонування Мережі партнерства, результати якого розглядаються під час засідання CRG BP із залученням неурядових організацій України та країн – членів НАТО.

Фінансове забезпечення функціонування Мережі партнерства здійснюється за рахунок:

- коштів Державного бюджету України в рамках виконання заходів Державної програми інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України, інших державних замовлень у сфері безпеки і оборони;
- спонсорської фінансової допомоги від українських суб'єктів підприємницької діяльності;
- цільової фінансової підтримки іноземних учасників Мережі партнерства або започаткування двосторонніх програм допомоги на неурядовому рівні;
- отримання (на конкурсній основі) грантів міжнародних Фондів на виконання інформаційних заходів у безпековій сфері.

Для акумулювання фінансів з метою забезпечення функціонування Мережі партнерства її учасники за необхідності та спільної згоди можуть утворювати за встановленим порядком недержавний Фонд сприяння Мережі.

Очікувані результати діяльності Мережі партнерства Україна – НАТО

Створення та забезпечення функціонування Мережі партнерства повинно суттєво вплинути на вироблення національного консенсусу щодо стратегічного напрямку реалізації оборонної та безпекової політики України, перетворитись на дієвий діалог влади з суспільством і наблизити його до стандартів євроатлантичної спільноти.

Окрім того, очікується:

- зростання громадянської активності та залучення неурядових громадських організацій до обговорення ключових питань у сфері безпеки і оборони України;
- підвищення рівня поінформованості суспільства щодо євроатлантичної системи колективної безпеки, зокрема НАТО, та ролі України у її зміцненні;
- збільшення кількості прихильників майбутнього членства України в Альянсі, насамперед серед представників структур сектору безпеки та оборонно-промислового комплексу, військовослужбовців, звільнених у запас, членів сімей військових;
- посилення підтримки євроатлантичних прагнень України з боку політичних партій і рухів, засобів масової інформації всіх форм власності;
- активізація участі органів державної влади у заходах, пов'язаних з інформуванням громадськості щодо сучасного стану трансформації НАТО та євроатлантичного курсу України.

Висновки автора

Хочу привернути увагу до преамбули Концепції створення та функціонування Мережі партнерства Україна – НАТО, яка фактично задає «тональність» усьому документу. Там вказується на ключове призначення цієї

Мережі, а саме на те, що вона має діяти задля «...підвищення обізнаності громадянського суспільства під егідою Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи ...» [Підкреслено автором]. З огляду на це варто зробити декілька зауважень.

Перше. На мій особистий погляд, у процесі практичного функціонування Мережі партнерства відбулося створення первинного задуму її створення. Вбачалося, що вона стане міжнародним Форумом громадських організацій, який діятиме з метою встановлення, розвитку та вдосконалення громадського експертного контролю над реформуванням сектору безпеки в напрямі загальнодемократичних принципів. Іншими словами, головна мета полягала не в інформуванні працівників цього сектору та їх родин щодо євроатлантичного курсу або вибору держави, а в налагодженні – через відповідні громадські організації, структури, співробітництво – взаєморозуміння з населенням, мешканцями регіонів (які, до речі, у всіх країнах відрізняються один від одного), а також знаходженні шляхів та підходів для наближення до загальноєвропейських принципів вирішення цього питання.

Друге. Мережа партнерства від самого початку мала за мету, використовуючи досвід громадських організацій країн – членів Північноатлантичного альянсу, особливо останніх двох «хвиль» розширення, започаткувати, впровадити й вдосконалювати саме такі механізми, які були б «посередниками» між «силовим блоком» і громадськістю. Таким «посередником» виявилися Громадські ради при відповідних міністерствах «силового блоку». Але такі ради існують лише при окремих центральних органах виконавчої влади, не кажучи вже про інші, підлеглі їм структури. Навіть там, де створені та діють Громадські ради, незрозуміло: на кого вони спираються і за якими принципами працюють?

Понад те, виникають й інші запитання: що таке Громадська рада у «силовому блоці»? які вона має повноваження та статус? хто і за якими критеріями визначає склад цієї Ради? чи існують певні табу на її діяльність? і, найголовніше, яким є законодавче підґрунтя формування та діяльності цих Рад? На жаль, чинне законодавство, зокрема розділ V «Громадський контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 46, с. 366), чіткої відповіді на поставлені запитання не надає.

Саме на вирішення зазначених завдань інформаційно-аналітичного забезпечення, що спирається на міжнародний досвід проведення відповідних реформ, особливо з урахуванням духу і положень Брюссельської зустрічі міністрів закордонних справ країн – членів НАТО та України (2–3 грудня 2008 року), повинна, насамперед, бути спрямована діяльність Мережі партнерства.

Такі ж напрями діяльності, як сприяння отриманню об'єктивної, неупередженої інформації щодо євроатлантичного курсу країни, стану та перспектив розвитку Північноатлантичного альянсу, можливих інших шляхів забезпечення національної безпеки – теж суттєвий, але не головний елемент функціонування Мережі партнерства.

Зважаючи на те, що невдовзі відбудеться чергова Асамблея Всеукраїнського громадського об'єднання «Громадська Ліга Україна – НАТО», виникає нагальна потреба переосмислення концептуальних засад функціонування Мережі партнерства під егідою Спільної робочої групи з питань воєнної реформи.